

Комлик Н. Ю.

*аспірант кафедри української мови,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*

Педченко С. О.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ФУНКЦІЇ СУРЯДНИХ СЛОВСПОЛУЧЕНЬ В КОНТЕКСТІ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ

В умовах світових глобалізаційних й інтеграційних процесів проблема комунікації є особливо актуальною, оскільки змінився не лише її контент, а й засоби та способи. Сучасні процеси налагодження контактів на міжнародному рівні зумовили потребу розвитку міжкультурного спілкування.

Комунікацію, як зауважує В. Манакін, варто розглядати у широкому значенні як канали засобів передачі та одержання інформації, де задіяні машинні прилади, штучний інтелект тощо, та у вузькому – як основного способу людського спілкування [3]. До того ж у кожній нації вибудовуються свої закони комунікації, зумовлені її культурою та світоглядом. Коли ж представники різних етносів вступають у взаємодію, між ними виникає спілкування якісно нового рівня, де важливим інструментом порозуміння є не лише мова, а й фонові знання кожного комуніканта. Погоджуємося з думкою І. М'язової про те, що міжкультурна комунікація – це і наука, і набір навичок, якими необхідно володіти під час спілкування, оскільки взаємодія з іншою культурою вимагає певних знань та умінь, зосередженості на успадкованих та ustalених нормах соціальної практики людей, які належать до різних національних та етнічних спільнот [4]. Тому мова – не єдиний інструмент такого спілкування, однак один із домінуючих, і в різних ситуаціях може бути як зв'язуючим містком між людьми, так і бар'єром порозуміння. Для комунікативної успішності надважливим є «органічне поєднання мовного та культурного кодів» [2, с. 243]. Однак

лінгвістичний аспект міжкультурної комунікації є тим, на який можна вплинути для підвищення її ефективності.

Без сумніву, знання вокабуляру контактуючих мов важливе, але для досягнення успіху міжкультурного спілкування домінуючим є вміння організувати окремі слова у фрази, тобто знання законів побудови синтаксичного рівня мови.

Словосполучення, сурядні зокрема, є одним із провідних засобів реалізації міжкультурної комунікації. Процес оволодіння новою мовою починається не з опанування законів побудови речень, а із базових словосполучень, які є «мінімальною, наочно узагальненою формулою мови, метаструктурою, на базі якої вивчаються й засвоюються способи, засоби та прийоми смислового й граматичного об'єднання слів» [5, с. 21]. Словосполучення є репрезентантами тих формально-граматичних моделей, які характерні для конкретної мови.

3-поміж трьох основних типів синтаксичного зв'язку, сурядний є одним із найлегших для опанування й генерування думок різними мовами, оскільки закони його побудови схожі у більшості мов: *mama i mamò* (українська), *mother and father* (англійська), *mutter und vater* (німецька), *mamma e papa* (італійська), *mama y papa* (іспанська), *mama i tata* (польська); *красивий, але дорогий* (українська), *piękný, ale drogi* (польська), *schön aber teuer* (німецька), *beautiful but expensive* (англійська), *bello ma costoso* (італійська), *hermoso pero caro* (іспанська). Знання закономірностей утворення сурядних словосполучень рідної мови є базою для генерування цих синтаксем іншою мовою. В українській мові серед диференційних параметрів цих синтаксем виділяємо: 1) наявність сурядного зв'язку між компонентами, який має прояв через сурядні сполучники та інтонацію; 2) відносна рівноправність конститuentів; 3) номінативна функція з проекцією на комунікацію; 4) поділ на розширені (відкриті) та звужені (закриті) типи; 5) гетерогенна та гомогенна природа компонентів. З опорою на ці особливості українцю легко генерувати подібні сурядні словосполучення більшістю європейських мов.

Досить часто людина, яка потрапляє в іншомовне середовище й володіє іноземною мовою на початковому рівні, спілкується на базі словосполучень, у неї відсутні чітко виражені інтонації завершеності думки. Сурядні словосполучення дозволяють знаходити порозуміння між представниками різних мов та культур завдяки їхнім особливим асиндетичним та синдетичним засобам зв'язку, які уможливають поєднання саме ключових концептів будь-якої комунікативної ситуації. До того ж сурядні словосполучення є одними із важливих компонентів простого речення, спроектованого на досягнення успіху спілкування

Give me bananas and apples (англійська); *Kaffee ist lecker, aber teuer* (німецька); *Ziemniaki są gotowane, a nie smażone* (польська).

Сурядні словосполучення як засоби здійснення міжкультурної комунікації виконують функції генераторів ідіоматичних виразів, які репрезентують культуру кожної окремої нації. Ідіоми є ядром бу-якої мовної картини світу, оскільки вбирають в себе інформацію про історію, культуру, національну психологію й менталітет народу. А. Бабкін вважає, що вони є «святим національної мови, де досить чітко відображається дух певної нації та проявляється уся своєрідність нації» [1, с. 215]. Вільні сурядні словосполучення, які трансформувалися у сталі одиниці в одній мові, можуть мати схожі еквіваленти в іншій: *або пан, або пропав – win or lost / sink or swim / all or nothing* (англійська); *альфа і омега – Alpha and Omega* (англійська), *alpha und omega* (німецьк); *ні слуху, ні духу – no sight, nor sound* (англійська); *ні світ, ні зоря – no light, no charge* (англійська); *так чи інакше – one way or another* (англійська). Існування подібних виразів засвідчує важливий факт схожого світосприйняття різними націями, що, у свою чергу, є ключем для взаємопорозуміння у контексті міжкультурної комунікації.

Отже, сурядні словосполучення є не лише функціональною одиницею синтаксичного рівня певної мови, а й одним із прагматичних засобів для встановлення комунікативного контакту та підтримання діалогу між представниками різних культур.

Список використаних джерел:

1. Бабкін А. М. Русская фразеология, ее развитие и источники. Л.: Наука, 1970. 264 с.
2. Лебедева Л. Е. Міжкультурна комунікація: лінгвістичний аспект. Філологічні студії. вип. 9. С. 246 – 252.
3. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ: ЦУЛ, 2021. 288 с.
4. М'язова І. Ю. Особливості тлумачення поняття «міжкультурна комунікація». *Філософські проблеми гуманітарних наук*. 2006. № 8. С. 108 – 113.
5. Филатов В. А., Филатова Е. В. Слово сочетание как метаструктура языка и синтагма как реальная единица речи. Донецк, 2008.